

עולם החסד המתגלה בשנת השמיטה

הרב יוסף צבי ריאון

עולם החסד מקבל חיזוק מיוחד בשנת השמיטה. התורה אומרת (שמות כ"ג) "והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך" (שמות כ"ג). התורה מפרטת את האיסורים של השמיטה: איסור זריעה, איסור זמירה (חיתוך ענפים בכדי שהעץ יגדל טוב יותר), איסור קצירה ואיסור בצירה (ויקרא כ"ה).

לכאורה, אם אכן טעם השמיטה הוא חברתי, לא היה צריך לאסור על זריעה וזמירה. אדרבה, אם יזרעו ויזמרו תהיה כמות גדולה יותר עבור העניים. מו"ר הרב אהרן ליכטנשטיין זצ"ל ביאר, שמטרת השמיטה איננה רק לתת צדקה לעניים (גם לפי הפן החברתי), אלא שלבעל הבית לא תהיה תחושת בעלות, ולעני לא תהיה תחושת מסכנות של אדם הנזקק לצדקה. בשמיטה, הכל מופקר והעני נוטל משל הקב"ה ולא משל בעל הבית. לכן התורה אסרה לזרוע ולזמור, על אף שיהיה פחות יבול, ובלבד שהעני יוכל לקחת בצורה מכובדת – לקחת מהיבול של הקב"ה ולא מהיבול של בשר ודם.

נמצא שגם הצד החברתי בשמיטה שונה משאר המצוות החברתיות שאנו מכירים. בדרך כלל במצוות חברתיות יש נותן ויש מקבל – בעל הממון נמצא בעמדת הנותן והעני נמצא בעמדת המקבל. אולם בשנת השמיטה אין נתינה אלא נטישה – היבול מופקר וממילא הוא שייך גם לעניים. לכן לא נאמר בשמיטה "נתון תתן לו" וכדומה אלא "ואכלו אביוני עמך" – אכילת העניים היא תוצאה של ההפקר, והעני אוכל בעצם משל עצמו ולא משל הבעלים.

יסוד השמיטה הוא "כי לי הארץ" – "כדי שתדעו שהארץ שלי היא". הכל שייך לקב"ה, ומתוך כך מתברר שהאדם איננו בעלים, וממילא הולך ומתחזק גם הצד החברתי בשמיטה, שבה כולם מקבלים מן היבול. היסוד הרוחני של השמיטה הוא היוצר גם את הצד החברתי, גם את החיבור לטבע וגם כמובן את החיבור הנפשי והרוחני. כאשר אדם מחובר לה' ומבין שהכל מגיע מאת ה', ממילא כל עולמו הופך להיות שלם יותר, בכל המובנים: העולם הרוחני, עולם המידות והעולם החברתי – כולם מתעלים ומתקדשים. הקודש הופך גם את החול לטהור יותר, למוסרי יותר ולשלם יותר.